Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра права, філософії та політології

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Протокол № 2 від 28 вересня 2022 р.

Завідувач кафедри _____ проф. Чорний О.О.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчального курсу
«МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»
Спеціальність 081 «Право»
Галузь знань 08 Право

2022-2023 навчальний рік

Робочу програму розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права, філософії та політології.

Протокол № 2 від 28 вересня 2022 року.

Розробник програми : кандидат юридичних наук, доцент С.О. Віхров
Мова навчання – українська.

©Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, 2022.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Обсяг навчальної дисципліни (денна форма)
Статус навчальної дисципліни: **нормативна** Рік підготовки: **4** Семестри: **7** Кількість кредитів ECTS: **3**	Загальна кількість годин: **90** Шифр та назва спеціальності **081 право** Лекції *(теоретична підготовка):* **28 год.** Практичні: **24 год.** Самостійна робота: **38 год.** Вид контролю: **екзамен.**

Навчальний курс «Міжнародне право» розрахований на студентів закладів вищої освіти спеціальності 081 Право з урахуванням наявності у них базового рівня знань (середньої освіти), які навчаються за освітньо-професійними програмами підготовки бакалавра. Він побудований відповідно до вимог Європейської Кредитно-Трансферної системи (ECTS).

Предмет навчальної дисципліни загалом становить правове регулювання міжнародних відносин, що включає норми найважливіших галузей міжнародного права та інші правові засоби, за допомогою яких зазначені відносини набувають правового змісту, відбувається застосування та реалізація права, а також охорона міжнародного правопорядку.

Навчальний курс „Міжнародне право” являє собою загальний курс вивчення інституту „Міжнародного права”, який вивчається студентами підготовки бакалаврів галузі знань 081 Право. Навчальний курс „Міжнародне право” ґрунтується на загальних положеннях курсів „Теорія держави і права”, «Конституційне право», „Цивільне право”, „Господарьке право”, має тісні зв’язки з відповідними положеннями інших навчальних дисциплін міжнародно-правового спрямування – „Міжнародне приватне право”, „Міжнародне економічне право” та іншими.

Курс «Міжнародне право» розроблено для студентів IV курсу. На вивчення курсу відводиться 90 годин / 3 кредитів ECTS. Зокрема курс передбачає 28 годин лекційних занять, 24 годин практичних занять, а також 38 годин самостійної роботи студентів. Формою підсумкового контролю якості знань, навичок, вмінь студентів є екзамен у VII навчальному семестрі.

Метою вивчення дисципліни є усвідомлення студентами основних проблем міжнародного права та суті основоположних міжнародних договорів, особливо тих, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України; осмислення загальних принципів міжнародного права та особливостей правового регулювання міждержавних відносин; вироблення вмінь роботи з нормативним матеріалом при вирішенні конкретних правових ситуацій, які можуть виникати у реальних міждержавних відносинах; формування у студентів юридичного мислення, політичної та правової культури, зацікавленості їх у поглибленні та розширенні правого світогляду тощо.

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Міжнародне право» є організація у навчальному процесі педагогічної взаємодії, в результаті якої студентами будуть засвоєні основні поняття теорії міжнародного права, сформовані чіткі уявлення про структуру системи міжнародного права, з’ясовані особливості предмета і метода правового регулювання низки галузей міжнародного права, засвоєні фундаментальні положення найважливіших міжнародно-правових джерел, сформовані вміння і навички самостійного пошуку необхідних міжнародно-правових актів таправильного їх використання.

2.ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

Студенти повинні сформувати необхідні загальні та професійні компетентності відповідно до вимог освітньої програми:

Шифр згідно ОПП	Компетентності

ЗК1	Здатність до абстрактного мислення аналізу та синтезу	
ЗК2	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях	
ЗК3	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності	
ЗК8	Здатність бути критичним і самокритичним	
ЗК10	Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів)	
ЗК11	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні	
СК3	Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи	
СК4	Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини	
СК5	Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права	
СК6	Знання і розуміння основ права Європейського Союзу	
СК7	Здатність застосовувати знання завдань, принципів і доктрин національного права, а також змісту правових інститутів, щонайменше з таких галузей права, як: господарське право і господарське процесуальне право	
СК8	Знання і розуміння особливостей реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права	
СК9	Знання і розуміння основ правового регулювання обігу публічних грошових коштів	
СК11	Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти	
СК12	Здатність аналізувати правові проблеми, формувати та обґрунтовувати правові позиції	
СК13	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності	
СК14	Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації	
СК15	Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування	
СК16	Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення	
СК 17	Здатність до застосування в юридичній діяльності системи норм господарського права, які визначають порядок та принципи організації і здійснення господарської діяльності	
СК 27	Вміння аналізувати нормативні акти, якими визначається компетенція органів державної влади і управління	
Програмні результати навчання		
Соціально-гуманітарна ерудованість (СГЕ)	РН1	Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин
	РН3	Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел
	РН 4	Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми
	РН 5	Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних)з достатньою обґрунтованістю
	РН 6	Оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему

Дослідницькі навички (ДН)	РН 7	Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами
	РН 8	Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин
Комунікація (РНК)	РН12	Доносити до респондента матеріал з певної проблематики доступно і зрозуміло
	РН13	Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту
Професійна самоорганізація та використання інформаційних технологій (ПСВІТ)	РН15	Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних
Праворозуміння (РНПР)	РН18	Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи
	РН20	Пояснювати природу та зміст основних правових явищ іпроцесів
Правозастосування (РНПЗ)	РН21	Застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки
	РН22	Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях
	РН23	Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях
	РН26	Здійснювати процесуально-документальне оформлення супроводження розгляду та вирішення господарської або адміністративної справи, іншої юридичної документації.

Бакалавр повинен знати:

- еволюцію, сучасний стан, основні риси та закономірності розвитку міжнародного права;
- сутність міжнародного права через його системні елементи: основні принципи, норми, інститути та галузі;
- предмет правового регулювання міжнародного права;
- основні поняття і терміни міжнародного права;
- роль міжнародного права в регулюванні внутрішньодержавних відносин;
- взаємозв’язок і взаємозалежність міжнародного й внутрішньодержавного права на прикладі України;
- місце та роль міжнародних організацій в міжнародній системі, механізм їх функціонування, юридичну силу прийнятих актів;
- положення міжнародно-правових документів і національного законодавства щодо участі України на міжнародній арені;
- роль України – суб’єкта міжнародного права;
- важливість впливу міжнародного права на формування світогляду особи;

Бакалавр повинен вміти:

- визначати об’єкт міжнародного права;
- аналізувати відносини, що регулюються нормами міжнародного права, в тому числі, міжнародні міждержавні відносини і міжнародні відносини недержавного характеру;
- тлумачити міжнародні договори;
- керуючись текстами міжнародних угод, аналізувати чинне законодавство України на предмет відповідності міжнародним зобов’язанням України;

- аналізувати міжнародно-правові явища: чим вони були, чим є нині та чим можуть стати відповідно до сучасних тенденцій розвитку розглядати їх у взаємозв'язку та взаємодії з іншими міжнародно-правовими явищами;
- розглядати міжнародно-правові та внутрішньодержавні проблеми через призму захисту та забезпечення прав людини;
- давати морально-правову оцінку діям України та інших держав на міжнародній арені;
- давати моральну-правову оцінку діяльності правоохоронних органів
України згідно із Загальною декларацією прав людини та інших актів ООН;
- застосовувати набуті знання у власній професійній діяльності.
- формувати й аргументовано відстоювати власну позицію стосовно проблем міжнародного права.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Поняття, предмет, метод, система та джерела міжнародного права

1. Поняття сучасного міжнародного права, його особливості та соціальна природа.
2. Поняття «джерела міжнародного права».
3. Значення проблеми співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права.

Тема 2. Суб'єкти міжнародного права. Визнання та правонаступництво у міжнародному праві

1. Поняття міжнародних правовідносин. Основні риси сучасних міжнародних правовідносин. Система міжнародних правовідносин.
2. Держави як основні суб'єкти міжнародного права і міжнародних правовідносин.
3. Нетипові суб'єкти – державоподібні утворення.

Тема 3. Принципи міжнародного права

1.Загальна характеристика поняття «принципи права».
2.Поняття принципів міжнародного права. Функції, природа та ознаки основних принципів міжнародного права.
3.Класифікація основних принципів міжнародного права.

Тема 4. Міжнародно-правове регулювання. Міжнародна законність та міжнародно-правова відповідальність

1.Сутність і принципи міжнародного правотворчого процесу. Односторонні акти держави у міжнародному правотворчому процесі.
2.Участь громадськості у міжнародному правотворчому процесі.
3.Кодифікація і подальший розвиток міжнародного права.

Тема 5. Територія і міжнародне право

1. Поняття і значення території у міжнародних відносинах і міжнародному праві. Види територій.
2. Юридична природа та склад державної території. Правові підстави зміни державної території. Акреція. Протиправні зміни державної території. Оренда території.
3. Державні кордони: поняття, види та правовий режим державних кордонів. Види, способи, порядок встановлення й охорона державних кордонів. Правовий режим прикордонних зон.

Тема 6. Право міжнародних договорів

1. Право міжнародних договорів, його система та джерела.
2. Поняття міжнародного договору, суб'єкти права міжнародних договорів, сторони й учасники міжнародних договорів.
3. Види міжнародних договорів. *Modus vivendi*
4. Укладання міжнародних договорів, правосуб'єктність на укладання договорів, повноваження.
5. Стадії укладання міжнародних договорів.

Тема 7. Право зовнішніх зносин

1. Поняття, функції, принципи й джерела права зовнішніх зносин.

2. Система органів зовнішніх зносин, загальна характеристика: глава держави, парламент, уряд, відомство зовнішніх справ, інші відомства, суд.
3. Дипломатичне право: поняття і джерела. Дипломатичні привілеї та імунітети.
4. Поняття та джерела консульського права.

Тема 8. Право міжнародних організацій

1. Поняття, функції, принципи й джерела права міжнародних організацій.
2. Становлення й розвиток права міжнародних організацій. Історія виникнення міжнародних організацій та їх місце в житті сучасного міжнародного співтовариства.
3. Поняття, класифікація та роль міжнародних організацій у сучасних міжнародних відносинах.
4. Юридична природа міжнародних організацій, їх компетенція і функції.
5. Членство в міжнародних організаціях, порядок вступу й виходу з міжнародної організації. Органи міжнародної організації, порядок їх формування, компетенція й діяльність.
6. Участь України в міжнародних організаціях.

Тема 9. Міжнародне гуманітарне право

1. Поняття та джерела міжнародного гуманітарного права (права збройних конфліктів).
2. Механізми забезпечення, захисту прав та свобод людини.
3. Учасники збройних конфліктів. Режими воєнного полону та воєнної окупації.
4. Початок війни і закінчення війни, їх правові наслідки.
5. Заборона й обмеження визначених засобів і методів ведення війни.
6. Нейтралітет у війні. Ведення морської війни.

Тема 10. Міжнародне морське право

1. Поняття і розвиток міжнародного морського права.
2. Основні принципи та джерела міжнародного морського права. Кодифікація норм міжнародного морського права.
3. Класифікація та делімітація морських просторів.
4. Прилегла зона і її правовий режим. Континентальний шельф. Виключна економічна зона: поняття, правовий режим.

Тема 11. Міжнародне повітряне та космічне право

1. Поняття міжнародного повітряного права. Основні джерела повітряного права.
2. Юрисдикція держави у своєму повітряному просторі. Поняття повітряної лінії.
3. Міжнародні правила польотів у повітряному просторі держав і в міжнародному повітряному просторі. Комерційні права в міжнародних повітряних сполученнях.
4. Міжнародна організація цивільної авіації.

Тема 12. Міжнародне економічне право

1. Поняття міжнародного економічного права.
2. Джерела, цілі і принципи міжнародного економічного права. Право стійкого розвитку.
3. Держава в міжнародному економічному праві.
4. Міжнародні організації в галузі міжнародного економічного співробітництва.
5. Транснаціональні корпорації.

Тема 13. Міжнародне право прав людини

1. Поняття, функції та правове закріплення міжнародних стандартів прав і свобод людини. Формування стандартів прав людини на універсальному рівні.
2. Поняття, функції та принципи міжнародного права захисту прав людини та основних свобод. Система міжнародного права захисту прав людини та основних свобод. Джерела міжнародного права захисту прав людини та основних свобод.
3. Класифікація прав людини. Поняття расової дискримінації.

Тема 14. Міжнародно-правові засоби вирішення спорів і конфліктів

1. Поняття мирного розв’язання міжнародних спорів. Види міжнародних спорів.
2. Мирні засоби – єдиний правомірний спосіб вирішення спорів і розбіжностей між державами. Класифікація мирних засобів розв’язання міжнародних спорів. Безпосередні дипломатичні акції. Добрі послуги.

3. Традиційні мирні засоби розв’язання міжнародних спорів. Безпосередні переговори, стадії переговорного процесу. Консультації (факультативні, обов’язкові) та їх особливості. Міжнародна процедура примирення. Посередництво. Міжнародні слідчі і погоджувальні комісії.

4. ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ.

Тематичний план

Назви тем	Кількість годин			
	Всього	у тому числі		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.				
Тема 1. Поняття, предмет, метод, система та джерела міжнародного права	4	2		2
Тема 2. Суб’єкти міжнародного права. Визнання та правонаступництво у міжнародному праві	6	2	2	2
Тема 3. Принципи міжнародного права	6	2		4
Тема 4. Міжнародно-правове регулювання. Міжнародна законність та міжнародно-правова відповідальність	8	2	2	4
Змістовий модуль 2.				
Тема 5. Територія і міжнародне право	6	2	2	2
Тема 6. Право міжнародних договорів	6	2	2	2
Тема 7. Право зовнішніх зносин	6	2	2	2
Тема 8. Право міжнародних організацій	6	2	2	2
Тема 9. Міжнародне гуманітарне право	8	2	2	4
Змістовий модуль 3.				
Тема 10. Міжнародне морське право	6	2	2	2
Тема 11. Міжнародне повітряне та космічне право	6	2	2	2
Тема 12. Міжнародне економічне право	8	2	2	4
Тема 13. Міжнародне право прав людини	6	2	2	2
Тема 14. Міжнародно-правові засоби вирішення спорів і конфліктів	8	2	2	4
Усього годин	90	28	24	38

5. ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ.

Змістовий модуль 1.

Семінар 1. Суб’єкти міжнародного права. Визнання та правонаступництво у міжнародному праві

1. Співвідношення понять «суб’єкт міжнародного права» і «суб’єкт міжнародних правовідносин».
2. Поняття і види суб’єктів міжнародного права. Державоподібні утворення.
3. Держави як основні суб’єкти міжнародного права і міжнародних правовідносин.
4. Поняття визнання та його юридичне значення. Види і форми визнання.
5. Міжнародно-правове регулювання правонаступництва. Поняття і види правонаступництва. Правонаступництво України у зв’язку з припиненням існування СРСР.

Семінар 2. Міжнародно-правове регулювання. Міжнародна законність та міжнародно-правова відповідальність

1. Відповідальність у міжнародному праві. Суб’єкти міжнародно-правової відповідальності. Підстави міжнародної відповідальності суб’єктів міжнародного права.
2. Поняття й ознаки міжнародного правопорушення. Класифікація та види міжнародного правопорушення.
3. Зміст міжнародно-правової відповідальності держави. Відшкодування збитків. Поняття реквізицій, контрибуцій, реторсій, реституцій, репресалій та репарацій.

4. Контрзаходи і санкції в міжнародному праві, їх поняття і характерні особливості. Типи і види міжнародно-правових санкцій.

Змістовий модуль 2.

Семінар 3. Територія і міжнародне право

1. Міжнародно-правовий режим водних об'єктів. Міжнародні ріки. Режим судноплавства по Дунаю. Прикордонні ріки. Прикордонні озера.
2. Міжнародні канали.
3. Без'ядерні зони.
4. Договір про Антарктику. Договір Тлателолко (*The Treaty of Tlatelolco*). Договір Раротонга (*The Treaty of Rarotonga*). Договір Пеліндаба (*The Treaty of Pelindaba*).
5. Міжнародно-правовий режим Антарктики.
6. Правовий статус Арктики. Секторний поділ арктичних територій.
7. Концепція інтернаціоналізації Арктики. Арктична Рада: мета створення і членство.
8. Поняття і види територіальних спорів. Урегулювання територіальних спорів. Принцип *uti possidetis*. Концепція естопелю.

Семінар 4. Право міжнародних договорів

1. Форма й структура міжнародного договору. Мова договору.
2. Тлумачення міжнародного договору і види тлумачення.
3. Дія міжнародного договору.
4. Умови чинності договору, визнання договору недійсним. Перегляд договору. Новація міжнародного договору. Факультативний протокол.
5. Припинення й призупинення дії договору. Підстави припинення дії договору.
6. Функції й повноваження депозитарію. Реєстрація та публікування договору.

Семінар 5. Право зовнішніх зносин

1. *Persona non grata*. Інсуррекція. Привілеї та імунітети дипломатичних представництв та їх персоналу.
2. Дипломатичне право спеціальних місій і міжнародних організацій.
3. Міжнародно-правовий захист осіб, що користуються дипломатичним імунітетом.
4. Організація консульських установ, типи консульських установ. Консульський округ. Призначення консула та припинення його повноважень.
5. Привілеї та імунітети консульських представництв та їх персонал

Семінар 6. Право міжнародних організацій

1. Організація Об'єднаних Націй (ООН) (*United Nations Organization*): історія створення, цілі та принципи. Головні органи ООН. Спеціальні установи ООН.
2. Організація Північноатлантичного договору (НАТО) *(North Atlantic Treaty Organization).*
3. Рада Європи *(Council of Europe*): історія створення, цілі та принципи.
4. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) (*Organization for Security and Co-operation in Europe).*
6. Європейський Союз (ЄС) (European Union): історія створення, цілі та принципи.

Семінар 7. Міжнародне гуманітарне право

1. Захист жертв війни: основні положення.
2. Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (*The International Red Cross and Red Crescent Movement*).
3. Захист поранених, хворих та осіб, що потерпіли корабельну аварію. Військовополонені. Інтерновані особи. Зони безпеки.
4. Контроль за виконанням права збройних конфліктів. Національні і міжнародні засоби забезпечення норм права збройних конфліктів
5. Право збройних конфліктів і миротворчі сили ООН.

Змістовий модуль 3.

Семінар 8. Міжнародне морське право

1. Правовий режим відкритого моря (*altum mare*). Район відкритого моря. Правовий режим міжнародного морського дна. Замкнені і напівзамкнені моря.
2. Міжнародно-правовий режим наукових досліджень Світового океану.
3. Міжнародні морські організації.
4. Правові питання надання допомоги та порятунку на морі. Правові проблеми статусу військових кораблів.

Семінар 9. Міжнародне повітряне та космічне право

1. Поняття й функції міжнародного космічного права. Джерела та головні принципи міжнародного космічного права.
2. Правовий режим космічного простору, небесних тіл і космічних об'єктів.
3. Космічний екіпаж. Правовий статус космонавтів і космічних апаратів.
4. Правові форми співробітництва держав у космосі.
5. Спеціальні правові режими деяких видів космічної діяльності.
6. Міжнародно-правова відповідальність за космічну діяльність.

Семінар 10. Міжнародне економічне право

1. Поняття, види та система міжнародних економічних договорів. Поняття преференцій.
2. Міжнародний економічний договір, угоди про товарообмін, міждержавні товарні угоди, кредитні угоди, угоди про міжнародні розрахунки.
3. Інкотермс (*International Commercial Terms*). *Lex mercatoria.*
4. Міжнародно-правове регулювання співробітництва у промисловості та сільському господарстві.
5. Правове регулювання міжнародного науково-технічного співробітництва й функції міжнародного митного права.

Семінар 11. Міжнародне право прав людини

1. «Хартія прав людини» (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права), її загальна характеристика, юридична сила.
2. Регіональні системи міжнародного захисту прав людини та основних свобод.
3. Міжнародні договори, які регулюють захист прав окремих категорій індивідів (жінки, діти, національні меншини).
4. Захист прав людини міжнародними посадовими особами.
5. Види правових режимів, порядок в'їзду, виїзду, оформлення перебування іноземних громадян. Права і свободи іноземних громадян і осіб без громадянства.
6. Основні групи міжнародних документів про захист прав людини. Міжнародні органи із захисту прав людини. Формування стандартів прав людини на регіональному рівні.

Семінар 12. Міжнародно-правові засоби вирішення спорів і конфліктів

1. Міжнародне правосуддя та історія його становлення й розвитку.
2. Міжнародний суд ООН *(International Court of Justice)*: склад, порядок утворення, компетенція, юрисдикція. Сучасна система міжнародних судових установ.
3. Регіональні та спеціалізовані міжнародні судові установи. Міжнародний трибунал з морського права. Суд Європейського Союзу *(Court of Justice of the European Union).*
4. Європейський Суд з прав людини *(European Court of Human Rights).*
5. Міжнародні трибунали. Міжнародний арбітраж (третейський суд). Засади міжнародного арбітражу. Постійна палата третейського суду.
6. Розв'язання міжнародних спорів у міжнародних організаціях. Механізм розв'язання міжнародних спорів в рамках ООН (Генеральна Асамблея ООН, Рада Безпеки ООН) і регіональних організацій.

Теми презентацій (самостійна робота)

1. Поняття, особливі риси та призначення сучасного міжнародного права.
2. Норми міжнародного права: порядок створення та види.
3. Основні принципи міжнародного права, їх значення в системі права.

4. Джерела сучасного міжнародного права.
5. Система міжнародного права.
6. Сфера дії міжнародного права.
7. Суб'єкти міжнародного права.
8. Міжнародна правосуб'єктність держави.
9. Проблема визнання та правонаступництво суб'єктів у міжнародному праві.
10. Поняття, юридична природа та складові частини державної території.
11. Континентальний шельф, його правовий режим.
12. Правовий режим Антарктики.
13. Міжнародний район морського дна та його режим за Конвенцією ООН з морського права 1982 р.
14. Міжнародний договір, стадії процесу його укладення.
15. Недійсність, призупинення або припинення дії договорів. Внесення змін до договорів.
16. Правовий режим іноземців та його види. Характерні особливості правового становища іноземців.
17. Поняття міжнародної організації, їх види та правосуб'єктність.
18. ООН та система її головних органів.
19. Міжнародні конференції, їх статус і функції. Механізм прийняття рішень.
20. Міжнародний Суд ООН: склад, повноваження, судова процедура.
21. Спеціалізовані установи ООН.
22. Правові засоби розв'язання міжнародних спорів.
23. Міжнародне право прав людини, його особливості в порівнянні з іншими галузями міжнародного права.
24. Поняття та види відповідальності у міжнародному праві.
25. Міжнародні правопорушення, їх види.
26. Система органів зовнішніх зносин.
27. Дипломатичні і консульські представництва.
28. Міжнародні кримінальні суди.
29. Інститут видачі злочинців у міжнародному праві.
30. Інтерпол: структура, функції, повноваження.
31. Міжнародне економічне право, його особливості в порівнянні з іншими галузями міжнародного права.
32. Транснаціональні корпорації та їх значення в міжнародному економічному праві.
33. Проблема захисту прав людини в сучасному міжнародному праві.
34. Механізми міжнародного співробітництва в сфері прав людини.
35. Європейський суд з прав людини: склад, повноваження, судова процедура.

7.ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів:

Рівень теоретичної підготовки студента визначається під час його усної відповіді на теоретичні питання на практичних заняттях, під час складання заліку (V семестр) та оцінюється за такими критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота та ґрунтовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Студент може отримати **5 балів** ("відмінно"), якщо його відповідь повністю відповідає змісту питання, усі основні проблеми визначені чітко, розкриті повністю та ґрунтовно; студент демонструє високий рівень доказовості викладу матеріалу з питання та може викласти свою точку зору з проблеми, що обговорюється; студент досить вільно й коректно користується юридичною термінологією.

Студент може отримати **4 бали** (“добре”), якщо його відповідь в основному відповідає змісту питання, не всі основні проблеми визначені чітко, не розкриті досить повно та ґрунтовно; студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення, та відчуває труднощі у викладенні своєї точки зору щодо низки проблем; студент в основному правильно користується юридичною термінологією, невелика кількість помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного.

Студент може отримати **3 бали** (“задовільно”), якщо його відповідь лише частково відповідає змісту питання, основні проблеми визначені нечітко, розкриті лише частково і без належної глибини; студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення, та не має своєї точки зору щодо більшості проблем; студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного.

Студент може отримати **2 бали** (“незадовільно”), якщо його відповідь не відповідає змісту питання, основні проблеми не визначені і не розкриті; доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні; студент майже не користується юридичною термінологією.

Рівень володіння професійно-методичними вміння визначається під час виконання студентом практичного завдання (аналіз запропонованої практичної ситуації з точки зору застосування норм права, складання власного варіанту її вирішення) на практичних заняттях, при виконанні завдань самостійної роботи, під час складання заліку (V семестр) та оцінюється за такими критеріями:

- точність та повнота виконання практичного завдання;
- обґрунтованість правового аналізу конкретної теми з точки зору їх відповідності принципам навчання, вимогам поетапного формування навичок і вмінь.

Студент може отримати **5 балів** (“відмінно”) або «зараховано», якщо завдання виконане ним повністю, є комунікативно орієнтованим, відповідає вимогам поетапного формування навичок і вмінь та принципам навчання ІМ, відбиває специфіку навчання правового матеріалу, демонструє володіння студентом юридичною термінологією. За розробку, що в основному відповідає вимогам, виконане повністю, проте має незначні порушення логіки поетапного формування навичок і вмінь, невелику кількість термінологічних помилок, що не перешкоджають розумінню змісту, він може отримати **4 бали** (“добре”) або «зараховано». Практичне завдання, яке виконане частково, має серйозні порушення логіки поетапного формування навичок і вмінь, містить значну кількість помилок, оцінюється **3 балами** (“задовільно”) або «зараховано». Завдання, яке майже чи повністю не відповідає встановленим викладачем вимогам, демонструє недоречне вживання методичних термінів, оцінюється **0-2 балами** (“незадовільно”) або «незараховано».

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад конституції, трудового права, освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов’язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;
- виконати індивідуальне завдання
- самостійну роботу, підготовка якої є обов’язковою умовою допуску до екзамену. Студент, який не підготував самостійну роботу, до екзамену не допускається.
- набрати під час вивчення навчальної дисципліни мінімум 35 балів.

Політика щодо дедлайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view). У процесі навчання та при підготовці самостійної роботи, виконанні індивідуальних завдань, забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

8. РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ

Назва теми	Всього балів	Практичні заняття	Індивідуальна робота	Контрольна робота	Самостійна робота
Змістовий модуль 1.					
Тема 1. Поняття, предмет, метод, система та джерела міжнародного права	9		9		
Тема 2. Суб’єкти міжнародного права. Визнання та правонаступництво у міжнародному праві	4	4			
Тема 3. Принципи міжнародного права	9		9		
Тема 4. Міжнародно-правове регулювання. Міжнародна законність та міжнародно-правова відповідальність	4	4			
Змістовий модуль 2.					
Тема 5. Територія і міжнародне право	4	4			
Тема 6. Право міжнародних договорів	4	4			
Тема 7. Право зовнішніх зносин	4	4			
Тема 8. Право міжнародних організацій	4	4			
Тема 9. Міжнародне гуманітарне право	4	4			
Змістовий модуль 3.					
Тема 10. Міжнародне морське право	4	4			
Тема 11. Міжнародне повітряне та космічне право	4	4			
Тема 12. Міжнародне економічне право	4	4			
Тема 13. Міжнародне право прав людини	4	4			
Тема 14. Міжнародно-правові засоби вирішення спорів і конфліктів	13	4			9
Екзамен	75	48	18		9
Усього	100				

Вид навчальної діяльності	Кількість	Бали	Загальна кількість балів
Робота на практичному занятті	12	4	до 48
Індивідуальне завдання	2	9	до 18
Самостійна робота, реферативні повідомлення, вирішення практичних задач, складання документів	1	9	до 9
Екзамен	1	25	до 25
Разом			до 100

9. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ: НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90–100	A	відмінно	зараховано
82–89	B	добре	
74–81	C		
64–73	D	задовільно	
60–63	E		
35–59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

10. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Поняття,предмет і об’єкт міжнародного права. Співвідношення міжнародного публічного права та міжнародного приватного права.
2. Поняття й основні принципи побудови системи сучасного міжнародного права. Структура міжнародного права. Концепція «м’якого права» (*soft law*).
3. Поняття «джерела міжнародного права». Їх класифікація й загальна характеристика.
4. Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права.
5. Поняття і види суб’єктів міжнародного права. Державоподібні утворення. Зміст міжнародної правосуб’єктності.
6. Держави як основні суб’єкти міжнародного права і міжнародних правовідносин. Основні права і обов’язки держав. Юрисдикція держави. Імунітет держави.
7. Україна як суб’єкт міжнародного права і міжнародних правовідносин.
8. Поняття, види, форми, засоби, типи та юридичне значення міжнародно-правового визнання. *Tabula rasa*.
9. Міжнародно-правове регулювання правонаступництва. Поняття і види правонаступництва. Правонаступництво держав стосовно міжнародних договорів, державної власності, державних архівів і державних боргів. Правонаступництво України.
10. Класифікація основних принципів міжнародного права.
11. Сутність і принципи міжнародного правотворчого процесу. Кодифікація і подальший розвиток міжнародного права.
12. Міжнародне право та міжнародний правопорядок. Функції міжнародного правопорядку.
13. Імплементація норм міжнародного права. Трансформація норм міжнародного права. Апроксимація норм права Європейського Союзу.
14. Поняття і сутність міжнародної законності.

15. Відповідальність у міжнародному праві.
16. Поняття й ознаки міжнародного правопорушення. Класифікація та види міжнародного правопорушення. Види і форми міжнародно-правової відповідальності держав.
17. Поняття реквізицій, контрибуцій, реторсій, реституцій, репресалій та репарацій. Контрзаходи і санкції в міжнародному праві, їх поняття і характерні особливості.
18. Типи і види міжнародно-правових санкцій.
19. Поняття і значення території у міжнародних відносинах і міжнародному праві. Види територій. «Нічийні території» (*res nullius*).
20. Юридична природа та склад державної території. Правові підстави зміни державної території. Акреція. Протиправні зміни державної території.
21. Державні кордони: поняття, види та правовий режим державних кордонів. Види, способи, порядок встановлення й охорона державних кордонів.
22. Міжнародно-правовий режим водних об'єктів.
23. Без'ядерні зони. Договір про Антарктику. Договір Тлателолко (*The Treaty of Tlatelolco*). Договір Раротонга (*The Treaty of Rarotonga*). Договір Пеліндаба (*The Treaty of Pelindaba*).
24. Міжнародно-правовий режим Антарктики.
25. Правовий статус Арктики. Секторний поділ арктичних територій. Арктична Рада: мета створення і членство.
26. Поняття і види територіальних спорів. Урегулювання територіальних спорів. Принцип *uti possidetis*. Концепція естопелю.
27. Право міжнародних договорів, його система та джерела.
28. Поняття міжнародного договору, суб'єкти права міжнародних договорів, сторони й учасники міжнародних договорів.
29. Види міжнародних договорів. *Modus vivendi.*
30. Укладання міжнародних договорів, правосуб'єктність на укладання договорів, повноваження. Консенсус. Стадії укладання міжнародних договорів.
31. Промульгація міжнародного договору. Пролонгація міжнародного договору. Застереження до договорів та їх юридичні наслідки.
32. Форма й структура міжнародного договору. Мова міжнародного договору. Тлумачення міжнародного договору і види тлумачення.
33. Дія міжнародного договору. Умови чинності договору, визнання договору недійсним.
34. Перегляд договору. Новація міжнародного договору. Факультативний протокол.
35. Припинення й призупинення дії договору. Підстави припинення дії договору.
36. Функції й повноваження депозитарію. Реєстрація та публікування міжнародного договору.
37. Поняття, функції, принципи й джерела права зовнішніх зносин.
38. Система органів зовнішніх зносин, загальна характеристика. Привілеї та імунітети посадових осіб. Нотифікація.
39. Дипломатичне право: поняття і джерела.
40. Види дипломатичних представництв. Функції дипломатичних представництв. Торгові представництва. Привілеї та імунітети дипломатичних представництв та їх персоналу.
41. Дипломатичний корпус. Дуаєн дипломатичного корпусу: поняття та функції.
42. Вірча грамота. *Persona non grata*. Інсуррекція.
43. Дипломатичне право спеціальних місій і міжнародних організацій. Привілеї та імунітети міжнародних організацій та їх персоналу. Привілеї та імунітети представників держав при міжнародних організаціях.
44. Поняття та джерела консульського права. Консульські зносини.
45. Організація консульських установ, типи консульських установ. Консульський округ. Функції консульських установ. Привілеї та імунітети консульських представництв та їх персоналу.
46. Призначення консула та припинення його повноважень.
47. Поняття, функції, принципи й джерела права міжнародних організацій. Становлення й розвиток права міжнародних організацій.

48. Поняття, класифікація та роль міжнародних організацій у сучасних міжнародних відносинах.
49. Історія виникнення міжнародних організацій та їх місце в житті сучасного міжнародного співтовариства.
50. Юридична природа міжнародних організацій, їх компетенція і функції. Членство в міжнародних організаціях, порядок вступу й виходу з міжнародної організації.
51. Участь України в міжнародних організаціях.
52. Органи міжнародної організації, порядок їх формування, компетенція й діяльність. Правотворча діяльність міжнародних організацій та їх органів, юридична сила актів міжнародних організацій.
53. Організація Об'єднаних Націй (ООН) (*United Nations Organisation*): історія створення, цілі та принципи.
54. Головні органи ООН. Спеціальні установи ООН. Представництва при міжнародних організаціях.
55. Організація Північноатлантичного договору (НАТО) (*North Atlantic Treaty Organization*).
56. Рада Європи (Council of Europe): історія створення, цілі та принципи.
57. Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) (*Organization for Security and Co-operation in Europe*).
58. Ліга Арабських держав (ЛАД) (*The League of Arab States*).
59. Організація американських держав (ОАД) (*Organization of American States*).
60. Організація Африканської Єдності (ОАЄ) (*Organization of African Unity*).
61. Європейський Союз (ЄС) (*European Union*): історія створення, цілі та принципи.
62. Співвідношення понять «міжнародне гуманітарне право», «право збройних конфліктів» та «право війни». Поняття і функції права збройних конфліктів. Система права збройних конфліктів. Становлення та кодифікація права збройних конфліктів.
63. Джерела і принципи права збройних конфліктів. «Право Гааги» (*The Hague Conventions of 1899 and 1907*) і «Право Женеви» (*The Geneva Conventions*).
64. Об'єкт і сфера застосування права збройних конфліктів. *Status quo ante bellum*. Ангарія.
65. Правовий статус учасників збройних конфліктів. Основні інститути права збройних конфліктів. Методи й засоби ведення воєнних дій.
66. Захист жертв війни: основні положення.
67. Міжнародний рух Червоного Хреста і Червоного Півмісяця (*The International Red Cross and Red Crescent Movement*). Захист поранених, хворих та осіб, що потерпіли корабельну аварію. Військовополонені. Інтерновані особи. Зони безпеки.
68. Режим воєнної окупації: поняття окупації, дія режиму в часі. Управління окупованою територією. Правове становище населення окупованої території. Рух опору на окупованій території.
70. Поняття та види нейтралітету.
71. Контроль за виконанням права збройних конфліктів. Право збройних конфліктів і миротворчі сили ООН. Національні і міжнародні засоби забезпечення норм права збройних конфліктів.
72. Поняття і розвиток міжнародного морського права. Основні принципи та джерела міжнародного морського права. Кодифікація норм міжнародного морського права.
73. Класифікація та делімітація морських просторів.
74. Простори, що входять до складу території прибережної держави. Внутрішні морські води, їх правовий режим. «Історичні затоки». Морські порти. Поняття територіальних вод, кримінальна і цивільна юрисдикція. Право мирного проходу через територіальні води. Води архіпелагу.
75. Прилегла зона і її правовий режим. Континентальний шельф. Виключна економічна зона: поняття, правовий режим.
76. Правовий режим відкритого моря (*altum mare*). Район відкритого моря. Правовий режим міжнародного морського дна. Замкнені і напівзамкнені моря.

77. Міжнародно-правове регулювання освоєння мінеральних ресурсів глибинного морського дна, правові проблеми судноплавства, іншої господарської діяльності й проведення науково-дослідницьких робіт.
78. Міжнародно-правовий режим наукових досліджень Світового океану. Міжнародно-правовий режим захисту і охорони морського середовища. Мирне розв'язання спорів, що виникають при дослідженні й використанні Світового океану.
79. Міжнародні протоки, канали і річки, що використовуються для міжнародного судноплавства.
80. Міжнародні морські організації. Правові питання надання допомоги та порятунку на морі. Морські судна. Правові проблеми статусу військових кораблів.
81. Поняття міжнародного повітряного права. Основні джерела повітряного права. Юрисдикція держави у своєму повітряному просторі.
82. Поняття повітряної лінії. Міжнародні правила польотів у повітряному просторі держав і в міжнародному повітряному просторі. Комерційні права в міжнародних повітряних сполученнях. Міжнародна організація цивільної авіації.
83. Поняття й функції міжнародного космічного права. Джерела та головні принципи міжнародного космічного права.
84. Правовий режим космічного простору, небесних тіл і космічних об'єктів. Космічний екіпаж. Правові форми співробітництва держав у космосі.
85. Правовий статус космонавтів і космічних апаратів.
86. Спеціальні правові режими деяких видів космічної діяльності. Міжнародно- правова відповідальність за космічну діяльність.
87. Поняття міжнародного економічного права. Джерела, цілі і принципи міжнародного економічного права.
88. Держава в міжнародному економічному праві.
89. Міжнародні організації в галузі міжнародного економічного співробітництва.
90. Розв'язання міжнародних економічних спорів. Клаузула. *Lex mercatoria.*
91. Поняття, функції та правове закріплення міжнародних стандартів прав і свобод людини. Формування стандартів прав людини на універсальному рівні.
92. Поняття, функції та принципи міжнародного права захисту прав людини та основних свобод. Система міжнародного права захисту прав людини та основних свобод.
93. Джерела міжнародного права захисту прав людини та основних свобод.
94. Класифікація прав людини. Поняття расової дискримінації. Права корінних народів і таких, що ведуть племінний спосіб життя.
95. «Хартія прав людини» (Загальна декларація прав людини, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права, Міжнародний пакт про економічні, соціальні та культурні права), її загальна характеристика, юридична сила.
96. Види правових режимів, порядок в'їзду, виїзду, оформлення перебування іноземних громадян. Права і свободи іноземних громадян і осіб без громадянства.
97. Основні групи міжнародних документів про захист прав людини. Міжнародні органи із захисту прав людини.
98. Особливості гармонізації норм міжнародного права із чинним українським законодавством.
99. Поняття мирного розв'язання міжнародних спорів. Види міжнародних спорів. Класифікація мирних засобів розв'язання міжнародних спорів. Безпосередні дипломатичні акції. Добрі послуги.
100. Традиційні мирні засоби розв'язання міжнародних спорів. Безпосередні переговори, стадії переговорного процесу. Консультації (факультативні, обов'язкові) та їх особливості. Міжнародна процедура примирення. Посередництво. Міжнародні слідчі і погоджувальні комісії.
101. Міжнародне правосуддя та історія його становлення й розвитку. Постійна палата міжнародного правосуддя.

102. Міжнародний суд ООН (*International Court of Justice*): склад, порядок утворення, компетенція, юрисдикція. Сучасна система міжнародних судових установ.
103. Регіональні та спеціалізовані міжнародні судові установи. Міжнародний трибунал з морського права. Суд Європейського Союзу (*Court of Justice of the European Union*). Європейський Суд з прав людини (*European Court of Human Rights*).
104. Розв'язання міжнародних спорів у міжнародних організаціях. Механізм розв'язання міжнародних спорів в рамках ООН (Генеральна Асамблея ООН, Рада Безпеки ООН, міжнародний Суд ООН) і регіональних організацій.

11. МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Навчальна програма
Робоча програма навчальної дисципліни
Перелік рекомендованої літератури з курсу
Методичні матеріали до практичних занять
Питання для самостійного опрацювання
Тематика рефератів
Перелік питань для підсумкового контролю знань

12. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

Основні нормативно-правові акти

1. Акт проголошення незалежності України
2. Декларація про державний суверенпет України
3. Конституція України
4. Закон України "Про дипломатичну службу" від 20 вересня 2001 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
5. Закон України "Про державний кордон України", від 4 листопада 1991 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
6. Закон України"Про міжнародні договори України",від 29 червня 2004 року. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
7. Закон України "Про правонаступництво України", від 12 вересня 1991р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
8. Закон України "Про ратифікацію Цивільної конвенції про боротьбу з корупцією" 16 березня 2005 р. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www. zakon.rada.gov.ua
9. Закон України "Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства" від 22 вересня 2011 року №3773-УІ // Відомості Верховної РадиУкраїни. - 2012. - №19-20. - Ст. 179.
10. Закон "Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту" від 8 липня 2011 року №3671-УІ (зі змінами, внесеними згідно із Законом Украши від 5 липня 2012 року №5076-VI) // Офіційний вісник Украгни. - 2011. - №59. - Ст. 2347.
11. Статут Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерполу. Інтерпол; Статут, Міжнародний документ від 13.06.1956 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua
15. Консульський статут України, Президент України, Указ Президента, від 02.04.1994 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://search.ligazakon.ua
13. Положення про дипломатичні представництва та консульські установи іноземних держав в Україні: Затв. Указом Президента України від 10.06.93 [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
14. "Про Національне центральне бюро Інтерполу: Наказ МВС Українивід 7.04.93. №194.[Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua
15.Деякі питання адаптації законодавства Українидо законодавства Європейського союзу. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. №1356 //Офіційний вісник Украши. - 2004. №42 - Ст. 2763.

16. МЗС України; Наказ, Положення від 25.05.2007 №111 Про затвердження Положення про почесних (нештатних) консульських посадових осіб іноземних держав в Україні та консульські установи, що очолюються такими посадовими особами.
17. Декларация о принципах международного права, касающихся дружественных отношений и сотрудничества между государствами в соответствии с Уставом Организации Объединенных Наций, Международное право в документах. М.,1982; - С.4-12.
18. Женевские конвенции от 12 августа 1949 года и Дополнительные протоколы к ним,- Б.м., 1994.- 320с.
19. Віденська конвенція про право міжнародних договорів //Відомості Верховної Ради УРСР,- 1986.- №5*0*.- С.101.
20. Заключний акт наради по безпеці і співробітництву в Європі/Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документ - К..Наукова думка, 1992. С.181-192.
21.Статут Організації Об'єднаних Націй.
22. Віденська Конвенція «Про дипломатичні зносини» 18 квітня 1961 року
23. Віденська конвенція «Про консульські зносини» 24 квітня 1963 року
24. Нью-Йоркська Конвенція «Про спеціальні місії» 8 грудня 1969 року,
25.Віденська конвенція «Про представництво держав в їхніхвідносинах із міжнародними організаціями універсального характеру» 14 березня 1975 року.
26. СОТ, Україна; Протокол, Міжнародний документ від 05.02.2008 Протокол про вступ України до світової організаціїторгівлі. Режим доступу: www. zakon.rada.gov. ua
27. Європейське космічне агентство, Кабінет Міністрів України; Угода, Міжнародний документ від 25.01.2008 Угода між Урядом України та Європейським космічним агентством щодо співробітництва у використанні космічного простору вмирних цілях.
28.Резолюція Європейського парламенту щодо ситуації в Україні Європейський Союз; Резолюція, Міжнародний документ від 13.12.2012. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua

Основні джерела:

1. Пітер Маланчук Вступ до міжнародного права за Ейкхерстом пер. з англ.- Харків: Консул, 2000. - 592 с.
2. Баймуратов М. О. Міжнародне публічне право : підручник / М. О. Баймуратов. – Київ : Фенікс; 2018. – 762 с.
3. Буткевич О. В. Історія міжнародного права : підручник / О. В. Буткевич. – Київ : Ліра-Ка, 2018. – 408 с.
4. Задорожній О. В. Від теорії міжнародного права до практики захисту прав людини : монографія / О. В. Задорожній, О. Р. Поєдинок. – Київ : Фенікс, 2018. – 718 с.
5. Короткий Т. Р. Звичаєві норми міжнародного гуманітарного права : довідник / Т. Р. Короткий, М. М. Гнатовський. – Київ : Фенікс, 2017. – 40 с.
6. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини : посібник / [Т. Л. Сироїд, О. А. Гавриленко, Є. Б. Тітов, Л. О. Фоміна] ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. – Харків : ФОП Бровін О. В., 2018. – 292 с.
7. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, О. В. Буткевич та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. – Харків : Право, 2019. – Т. 1: Основи теорії. – 416 с.
8. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / [В. В. Мицик, М. В. Буроменський, М. М. Гнатовський та ін.] ; за ред. В. В. Мицика. – Харків : Право, 2019. – Т. 2: Основні галузі. – 624 с.
9. Основи права Європейського Союзу : підручник / Т.М. Анакіна, О. А. Гавриленко, Ф. Крістані та ін. ; за ред. Т. Л. Сироїд. – Харків : Право, 2018. – 456 с.
10. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право : підручник / Т. Л. Сироїд. – Одеса : Фенікс, 2018. – 744 с. Сироїд Т. Л. Міжнародний захист прав людини : навч. посіб. / Т. Л. Сироїд, Л. О. Фоміна. – Харків : Право, 2019. – 310 с.

Допоміжні джерела:

1. Гуменюк Б.І. Сучасна дипломатична служба: Навчальний посібник для студентів гуманітарних спеціальностей вузів.- Київ: Либідь, 2001.- 255 с.
2. Чубарев Л. Елементарний курс права міжнародних договорів: Навч. посібник/ Чубарев, Л.Валентин; Міжнар. ін-т лінгвістики і права.- *К.,* 2001. -175с .
3. Кернз В. Вступ до права Європейського Союзу: Навч. посіб: Пер. з негл.- *К.:* Т-во "Знання", КОО, 2002. - 381 с.
5. Мацко А.С. Міжнародне право: Навчальний посібник/ МАУП.- Київ. МАУП, 2002.- 212с.
7. БуроменськиЙ М.В. Міжнародне право: Навч. посібник. К, 2005. - 336 с.

Інтернет-ресурси.

1.http://www.rada.gov.ua
2.http://www.kmu.gov.ua
3.http://www.president.gov.ua
4.http://www.bank.gov.ua
5.http://www.sfs.gov.ua
6.http://www.customs.gov.ua
7.http://www.ukrstat.gov.ua
8.http://www.menr.gov.ua
9.http://www.mof.gov.ua
10. http://www.me.gov.ua
11. http://www.drs.gov.ua
12. http://www.arbitr.gov.ua
13. http://www.spfu.gov.ua
14. http://www.rp.gov.ua
15. http://www.nssmc.gov.ua
16. http://www.mtu.gov.ua